

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

In genere vero iudiciali, eiusdem auctoris præclarißima oratio pro
Antiochenis de statuis ad Theodosium. Capvt XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

qui tibi tanta in libertate vivere concedat: quum & neminem esse putem, cui nominis istius exilimatio æque, ac mihi vni ebara esse possit.

In genere vero iudiciali, eiusdem auctoris præclarissima oratio pro Antiochenis de Statuis ad Theodosium.

CAPVT XXV.

Ο βασιλεῦ ἐὼν ἀργὴ δειδῶς ἡ ἔρωτά τῶ-
τον, &c.

Chrysof.
homil. 20.
ad P. An-
tioch.
accusatio
propria.

HABES quidem, o Rex confitentis reos, nec nec enim negare possumus amoris tui erga hanc nostram ciuitatem prolixam significationem. Quamobrem grauer lugemus, quod tibi tantopere delite sic furiosi demones inuiderint, ut à quo nobis peruecunda queque, & maxime honorifica cecidissent, in eum pessima sceleris nota videre mur ingrati. Tu siue diruas, siue incendas, siue occidas, siue quodcunque aliud facies, pondum dignas de nobis pœnas exegeris, nos innumeris moribus suppliciorum anteuertimus lenitatem. Quid enim luctuosius esse possit, quam cum Regem, & tam benificum Regem nostris exulceratum iniurijs habeamus, coram eorum tamen filii cogamur, ut hoc gentes audiant, & Sol videat, & nos mundus vniuersus ingrati animi, scelerisque condemnent.

Vasari.

Si Barbari ciuitatem nostram incurstantes, nec na diruissent, incendissent domos, & abductis captiuis patriæ solam reliquissent vastitatem, minus erat luctuosum. Quorum? quoniam te vno, & spirante, cum tanta tui amoris in nos propensione, spes erat illa cuncta licet graua solum iteri, & nos iterum ad priorè dignitatis speciem redituros, illustiorè que recepturos libertatè: nunc aurem restincta beneuolentia tua, & amoris vinculo tam fedè deuioato, quod omni muro nobis erat tutius, ad quem iam confugiemus: quo poterimus aliò respicere, tam leni domino, tam facili Patre iustis de causis irato. Itaque videntur quidem graua patrasse, sed passi sunt omnium grauisima, qui nullum mortalium audeat respicere, nec ipsum spectare solem liberis valent oculis, sed grauisimo pudore suffusi vitâ nobis, & lætibus committere. Itaque libertate sub-

lata nunc sunt, omnibus captiuis deteriores, & extremam sustinent ignominiam; Atque di malorum magnitudinem cogitant, & in quantum contumeliæ deueniet: nec respirare quidem possunt, siquidem omnes vbique terrarum populos sibi fecerunt accusatores. Sed si velis, o Rex, est vulnere medicina, & tantis malis remedium. Sæpius & in priuatis hominibus hoc factum est, magnæ, & graues offensioes, eximia charitatis materia fuerunt: sic & in natura nostra euenit.

Charitatis materia fuerunt offensiones.

Cum enim hominem Deus condidit, & in paradysum induxit, præclarissimis honoribus cumulatum, tantam Diabolus prosperitatem non ferens, inuidit: & illum à sua expulit dignitate. Sed Deus non tantum ipsum non deseruit, verum & pro istis voluptuarijs hortis cœlum nobis aperuit, ut hoc ipso proptiam testaretur benignitatis, & Dæmonis inuidiam nostra felicitate puniret. Tu Rex Deum imitare, omnia mouerunt Dæmones, ut omnium tibi gratissimam ciuitatem à beneuolentia tua seiuingerent: hoc verò cum cerè teneas, pœnam quamuis quidem exigas, priori autem amicitia ne nos extrudas. Sed etsi præter opinionem aliquid nunc dice, e fas est, etiã nunc inter dilectarum primas ipsam scribe, si modo Dæmonu odium insaturabile vis vlcisci. Si nepe destruas, & subruas, & deiecas, quæ prius illis voluerunt, hæc efficies: si verò iracundiam te peraris, & pristini amoris non obscuram significationem dederis: lethalem ipsi plagam intuleris, & vltimam ab ipsis vltionem exegeris, demonstrabis quippe, quod non tantum nihil amplius ipsis expeditum est per insidias, verum & cuncta ipsis contraria, quam volebant, acciderunt. Aequum autem fuerit ut hæc facias, & ciuitatis miserearis, cui propter amicitiam tuam Dæmones inuiderunt. Nisi enim ipsam tam vehementer amasses, nec illi tanta insectati fuissent inuidia. Itaque etsi mirandum est, quod dicitur, est tamen verum, quod propter te, & amicitiam tuam hæc passa est. Quot incendijs, quanta subuersione sunt hæc verba acerbiora, quæ antea dixisti? Nunc te contumelia affectum quæreris, & pertulisse, quæ nullus vquam superiorum Regum. Sed si velis, o humanissime, & sapientissime Imperator, diademate isto clariorem, & maiorem tibi coronam hæc afferet contumelia. Hoc nepe diademata est, & tuæ virtutis insigne, & eius qui dedit, liberalitatis indicium: sed corona ex hac humanitate

Dei misericordia

nitare contexta, tuum solius erit, & sapientia tua meritum: nec te tantum omnes admirabuntur propter fulgorem gemmarum, quantum propter tui victoriam.

Deiecerunt statuas tuas? sed illis illustriores restituere tibi licet. Si enim iniuria authoribus crimina remiseris, & nullam ipsis inflixeris poenam, non aream in foro tibi statuam erigeret, nec auream, nec lapideis coagmentatam: sed omni materia pretiosiori amictu vestitam, humanitate scilicet, & misericordia: talem in mente quisque sua te erigent, & tot habebris statuas, quot sunt, & erunt homines in orbe terrarum.

Non enim nos tantum, verum & post nos futuri, & post illos omnes haec audient, & tantquam ipsi bene fuerint habiti, sic te admirabuntur, & diligunt.

Quod vero haec non ostentationis gratia, sed veritatis dico, antequam tibi, & commemorabilem referam historiam, ut discas, quod non tantum exercitus, & arma, & pecunia, & popularium multitudo, & alia huiusmodi splendidos facere Reges consueverunt, quantum animi disciplina, & mansuetudo. Fertur beatus Constantinus effigie sua quandoque lapidatam, multis ipsis instigantibus, ad supplicium de authoribus contumeliae sumendum, & dicentibus, quod omnem ipsius faciem saxis conuulnerant, manu faciem palpans, & leniter ridens dixisse, Ego vero nusquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sana vero & facies tota. Illi vero reuerenti, & verecundia suffusi, ab hoc iniquo desistere consilio: Et hoc responsum haecenus canunt omnes: nec tantum temporis labefecit, aut huius sapientiae memoriam extinxit. Deinde hoc non est trophaeis splendidus? Multas urbes ille condidit, & gentes immanitate barbaras domuit: sed meminimus illorum nihil: hoc autem verbum usque in praesentem diem canitur, & posteris nostris, & posteris illorum omnes id ipsum audient. Nec hoc solum est admirandum, quod audient, verum etiam quod laudibus, & faustis acclamationibus prosequuntur, dicentesque laudabunt, & audientes grato animo suscipient: nec ullus est, qui haec intelligens, silere possit, quin pariter exclamet, & etiam dicentem laudet, & innumera ipsi vel mortuo bona precetur.

Quod si propter illud verbum apud homines tanta potius est gloria, quot apud clementem Deum coronas assequetur? Quid autem opus

est Constantinum, & aliena exempla commemorare, cum te de proprijs, & vere meritis tuis opus sit exhortari: Recordare praeteriti temporis, quando solemnitate hac superueniente per totum orbem terrarum epistolas misisti: iubens carcere detentos dimittere, & ipsis ignoscere. Addebas quoque gloriosissimam vocem: *Vitam mihi liceat, & defunctos reuocare, & ad priorem vitam reducere.*

Horum nunc reminiscere verborum: Tempus tibi oblatum est, quo possis mortuos ad vitam excitare. Et hinc namque iam mortui sunt, & priusquam feratur sententia, ad ipsas inferorum foras calamitosa ciuitas coelocidit. Tu igitur illam inde reuoca, sine pecunijs, sine impendio, sine tempore, sine vilo labore.

Tibi enim sufficit impetium, tibi verbum vnum, quo totam hanc mortis caliginem dissipare possis. Nunc ipsam iube ab humanitate tua post haec appellari. Nec enim tantam habebit gratiam illi, qui ab initio se condidit, quantum sententiae tuae: nec immerito, ille enim verbe fundata recessit: tu vero iam auctam, & grandem, & post tam prosperos rerum successus euerfam excitabis.

Non fuisset adeo mirandum, si ab hostibus captam, & barbaris gentibus vastatam liberasset, quam est admirabile nunc pepercisse: illud enim saepe multi fecerunt Reges, hoc autem tu solus facies, & primus praeter omnem expectationem. Et illud quidem minime nouum, nec praeter expectationem, sed est quotidianum opus subditis prodesse: quod autem his affectus iniurijs animum cohibeas, hoc omnem naturam excedit humanam.

Cogita quod nunc non de ciuitate tantum illa tibi consultandum est, verum & de gloria tua, imò vero de toto orbe Christiano. Nunc & Iudaei, & Graeci, & Barbari (etenim & illi haec audierunt) nunc (inquam) intuentur, expectant, ut videant, qualem de hoc negotio sententiam feras: nempe si humanam protuleris, & mitem, omnes decretum laudabunt, & Deum efferent, & inter se dicent: Papae quanta Christianismi potentia? hominem Deo proximum, penes quem vita, & necis imperium, ita se ardentem iracundia refranare, & docere philosophiam, quam nec homo priuatus exhiberet.

Verè Magnus Christianorum Deus, ex hominibus Angelos facit, & hac necessitate naturali superiores constituit. Noli enim superfluum quendam admittere timorem,

& c.

*Affectus
val di ad
excitandam
m. d. i. cor
diam.*

*Beati Con-
stantini
mansuetudo.*

*Sanctus
do trophaeis
splendens.*

& tolerare eos, qui dicunt reliquas ciuitates huius impunitate fore deteriores, & ad contempnum Imperij petulantiores. Si enim ad puniendum fuisses imbecillis viribus, & ipsi post hoc facinus te vi superassent, vel certe pari essent potentia, congrue suspicari hæc oportebat.

Si verò territi, præque timore iam mortui sunt, & ad tuos per me se pedes abijciunt, nec aliud quotidie expectant, quam exitialem sententiam, & supplicationes faciunt communes, & in cœlum intuentur, & Deum inuocant, & simul nobiscum legationem attingere: & sicut in extremis constituti, de propinquis quisque suis obtestatus est, quomodo non superfluus hic timor: Si iugulari fuissent iussi, tanta passi nunquam fuissent, quanta nunc patiuntur, tot diebus in perpetua trepidatione transactis, nam & superueniente vespere, auroram se visuros non expectant, & die orto ad vespertum peruenturos non sperant. Permulti quoque in feras inciderunt, dum vastas sectantur solitudines, nec viri tantum, verum & pueruli parui, & mulieres liberae, & decoræ multas noctes, & dies in speluncis, & conuallibus egerunt: & iã nouus captiuitatis modus ciuitatem occupauit, ædificijs quippe muris stantibus, incensis ciuitatibus grauiora patiuntur: nullo incumbente barbaro, nec hoste quidem apparente, captis quibusque sunt miseres, & solum folium si moueatur, omnes ipsos per singulos terret dies: & hæc omnes sciunt: & si subuersam ipsam vidissent, non sic essent affecti, vt nunc, qui has ipsius audire miseras. Ne igitur hoc cogites, quod peiores sint futurae ciuitates reliquæ. Non enim vrbe diruta, sic in eos animaduertisses, vt nunc per incertam futurorum expectationem, omni supplicio vehementius excrucias. Noli igitur ipsis vltcrius calamitates producere, sed iam respirare permittite. Subditos nepe castigare, & facinorũ exigere poenas, facile penitus, & promptũ: his verò qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui venia patrauerunt indigna, veniam dare, vnius, & vix alterius est, & maxime cum Rex sit contumeliam passus, & ciuitatem quidem metu subdere facile: omnes autem amicos constituere, & persuadere, vt in regnum tuum se quam beneuolos habeant, & non tantum communes, verum, & priuatas pro tuo præces imperio faciant, difficile: licet infinitas quis expendat pecunias, & innumeros exer-

citus moueat, & omnia moliatnr, non facile tot hominum voluntates ad seipsum adiungere poterit, quot nũc tibi facile erit, & leue. Nam, & beneficijs affecti, & qui audierint pariter cum ijs, qui beneficia acceperint erga te beneuolentissimi sunt futuri. Quot pecunijs emisses, quot emisses laboribus, breui temporis momento totum orbem subiugare, & omnibus futuris persuadere, vt quanta filijs suis optant, tanta & capiti tuo optarent? Si autem ab hominibus hæc, cogita quantam à Deo capies mercedem, non tantum eorum, quæ nunc fiunt, verum & quæ post hæc ab alijs expedientur. Si vnquam eaim contingat fieri tale quid, quale nunc factum est (quod Deus auertat) & qui læsi fuerint in contumeliosos velint insurgere; benignitas, & sapientia tua, pro omni ipsis erit disciplina: & erubescant, si cum tale moderationis exemplum habeant, ipsi inferiores appareant. Itaque omnium posterorum eris præceptor, & palmam ipsis præripies, licet ad ipsum philosophiæ apicem peruenerint. Non enim par est quempiam tantam auspicari benignitatem, & ad alios alium respicientem ab illis elaboratam imitari. Quocirca quicumque post te humanitatem, & mansuetudinem quantamcunque exhibuerint, tu eum illis mercedem accipies. Qui enim radicem præbuit, hic vtique, & fructuum auctor est. Quæ nunc quidem nemo tecum humanitatis mercedem partiri potest: tuum enim folium meritum est. Tu veid eũ omnibus posteris, si qui tales vnquam fuerint, ex equo meritum diuidere poteris, & tantã referre gloriam, quantam ex discipulis præceptores: & si nemo talis fuerit, rursum sibi eõmendationes, & laudes per tot seculorum cursus prouenient. Considera namq; quale sit posteros omnes audire, quod tam magna ciuitate iam vastitati destinata, pauefactis omnibus, & territis quidem ipsis, & prefectis, & iudicibus, nec hiscere pro miseris illis audientibus, vnus accedens senex Dei sacerdotiũ gerens, ex ipso aspectu solo, & nudo occurſu ad reuerentiam Imperatorem mouit: & quod nemini suorum permisit, vni hoc seni concessit, Dei leges vt deceat reueritus.

Etenim hoc quoque ipso non te parum, o Rex, ciuitas honorauit, quod me ad te legatum misi: sententiam enim de te optimam, & pulcherrimam protulerunt, quod omni principatu tibi subdito Dei sacerdotes anteponis, etſi viles eos esse contingat. Non ab il-

Z z z z 2 lis ye-

Venia dilata
in quid ci-
midis affe-
rat.

Reus solium
si moueatur
terret.

Mansuetu-
dinis com-
mendat. q.

Partore
magna glo-
ria apud
homines, &
apud De-
um magna
merces.

Sacerdotes
mouens
Reges ad
reuerentiã

his verò tantum nunc venio, verum, & ante illos à communi Angelorum domino missus sum, vshæc mitissimæ, ac benignissimæ animæ proclamem, quod si hominibus ipsorum debita dimittetis, & pater cælestis lapsus vestros vobis dimittet.

Iudicij. Dei excusati n. a. suorum iudicij. vel m. a. iudicij. casu sa. memoria. iudicij.

Recordare igitur illius diei, quo omnes de actis rationem sumus reddituri: cogita quod etiam si quid tibi humanitus excidit, omnes sine vllis laboribus abluere præuarcationes per iudicium, & sententiam istam potes. Alij nempe legati aurum, & argentum, & alia huiusmodi dona ferunt: ego vero cum sacris ad imperium tuum legibus veni, & pro donis omnibus has prætendo, & te dominum tuum imitari supplico, qui quotidie à nobis contumeliis illatis, nunquam suæ benignitatis fontes claudit.

Et ne spes nostras attrahas, promissionesque confundas, hoc ego te cum alijs hoc scire volo; quod si reconciliari velis, & pristinam ciuitati beneuolentiam communicare, cū multa reuertar fiducia: si vero ciuitatem asperneris, non tantum ipsam non ascendam, nec ipsius solum videbo, verum & perpetuum mihi indicam exilium, & in aliam me partem terrarum conijciam: Neque enim hoc contingat, vt in illam vnquam adscribi patriam velim, in quam humanissimus tu, & omnium hominum mitissimus Imperator, pacari, reconciliarique nolueris.

Placuit hæc ex florentiori Patrum stylo præcipere; nunc an in Ecclesiasticis concionibus hæc styli amicitia consecretanda sit, commodius sequenti libro differemus.

DE MIRIFICA SALVIANI acrimonia, & v. dicendi.

CAPVT XXVI.

Seã vt ista, quæ plus habent floris, o-mittimus, lubet quadam ex Saluiano maxime lecta hic subijcere, ex quibus hominis impetum cum Demosthenico comparandum possis agnoscere.

De impuritate & luxuria
theatri.

DE quotidianis tamen obscenitatibus lo-
quamur, quas tales ac tam innumeras le-
giones dæmonum excogitauerunt, vt etiam
honestæ ac probe mentes, etsi nonnullas earum
spernere ac calcare possunt, omnes tamen
penitus superare vix possint. Sicut enim
exercitus pugnaturi, ea loca, per quæ ventu-
ras hostium turmas sciunt, aut foueis inter-
cidere, aut sudibus præfigere, aut tribulis in-
festare dicuntur: scilicet vt etiam si non in om-
nia ea quispiam incedat, nullus tamen peni-
tus euadat: Ita etiam dæmones tam multas in-
vita ista humano generi illecebrarum infidi-
as prætenderunt, vt etsi i lurimas earum ali-
quis effugiat, tamen quacunquæ capiatur. Es-
quidem quia longum est nunc dicere de om-
nibus, amphitheatris scilicet, aleis, lusorijs,
pompis, athleticis, petaminarijs, pantouimis,
cæterisque portentis; quæ piget dicere, quia
piget malum tale vel nosse, de solis circorum
ac theatrorum impuritatibus dico. Talia enim
sunt, quæ illic fiunt, vt ea non solum dicere,
sed etiam recordari aliquis sine pollutione
non possit. Alia quippe crimina singulas sibi
ferme in nobis vendicant portiones, vt cogi-
tationes sordidæ animum, vt impudici as-
pectus oculos, vt auditus improbi aures, ita
vt cum ex his vnum aliquid errauerit, reliqua
possint carere peccatis. In theatris vero nihil
eorum relatu vacat, quia & concupiscentijs
animus, & auditu aures, & aspectu oculi pol-
luuntur. Quæ quidem omnia tam flagitiosa
sunt, vt etiam explicare ea quispiam atque e-
loqui saluo pudore non valeat. Quis enim in-
tegro verecundia statu dicere queat, illas ver-
borum obscenitates, illas motuum turpi-
tudines, illas gestuum foeditates? quæ quanti
sint criminis, vel hinc intelligi potest, quod
& relationem sui interdiciunt. Nonnulla
quippe etiam maxima scelera incolumi hone-
state referentis & nominari, & argui possunt,
vt homicidium, satrocinium, adulterium, sa-
cilegium, cæteraque in hunc modum. Solæ
theatrorum impuritates sunt, quæ honeste
non possunt vel accusari, ita noua in coar-
guenda harum turpitudinum probrositate
res euenit arguentis; vt cum absque dubio hone-
stus sit, qui accusare ea velit, honestate
tamen integra ea loqui & accusare non
possit. Alia quoque omnia mala agentes pollu-
unt, non videntes vel audientes. Siquidem etsi
blasphemum quempiam audias, sacrilegio
non